

KARADENİZ'DE SAVAŞ MI ÇIKIYOR? - SÖYLEDİK.COM - 14.04.2021

Deniz BERKTAY

Blog No: 29
15.04.2021

Söyledik.com (14 Nisan 2021)

Deniz BERKTAY, Kiev

Rusyayla Ukrayna arasında her an savaş başlayacağına ilişkin yorumlar, son bir aydır giderek artıyor. Aslına bakarsak, bir hafta öncesine kadar bu konu, Ukrayna basınında fazla yer kaplamıyordu. Yani, bazı Batılı yayın organlarında ve sosyal medyada sürekli olarak Ukraynanın Rus saldırısına uğrama ihtimalinden bahsedilirken Ukrayna basını, hiç de Rusya gibi bir komşunun istilasına uğramak üzere olan bir ülkenin basını gibi değildi. Hala da, ülkenin Rus istilası korkusuyla yatıp kalktığını söyleyemeyiz.

Peki, yakın gelecekte savaş başlama ihtimali, ne kadar gerçekçi?

Sonda söyleyeceğimi en baştan söylersem; hala bu ihtimalin çok yüksek olmadığını düşünüyorum ve aşağıda bunun gerekçelerini yazacağım. Fakat hem Karadeniz çevresinin hem de eski Sovyet coğrafyasının ABD ile Rusya arasında çok sert mücadelelerle geçeceği, ayrı bir gerçek.

Ukraynada 2014'te Batı yanlısı grupların ihtilal yaparak iktidara gelmeleri ve dönemin Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviçin Rusyaya kaçmak zorunda kalması ve bunun hemen ardından Rusyanın Ukraynaya kısmi müdahalede bulunmasıyla, iki ülke ilişkileri, kolay düzelmeyecek şekilde yara aldı.

Ukraynayla Rusya arasında, başlıca iki sorunlu bölge bulunuyor:

1-Kırım Yarımadası: Şubat 2014'teki ihtilalin hemen ardından Rusya, Ukraynanın Kırım Yarımadasına müdahale etti. Rusyanın Karadeniz Filosu, 1700lerin sonlarından beridir, Kırımdaki Sivastopol Limanında bulunuyor. 1991'de Sovyetler Birliği dağılıp da Ukrayna bağımsız olunca, Kırım da Ukraynada kalınca, Sivastopol Üssünden yararlanma konusu, Rusya ile Ukrayna arasında krize neden olmuş, fakat 1997'de varılan anlaşma sonucunda, Rusya yönetimi, Sivastopol Üssünden, kira sözleşmesi çerçevesinde yararlanmaya başladı. Bu sözleşme, 2010'da, yenilenecekti. 2014te ihtilalle Batı yanlısı gruplar iktidara gelince, Rusya, yeni yönetimin ilk fırsatta bu sözleşmeyi feshedeceğini gördü ve kendisi önce davranarak Ukraynada ihtilal sonrası yönetimin de henüz koltuğa ısınamamış olmasından yararlanarak, Kırım Yarımadasında denetimi ele geçirdi. Burada nüfusun büyük kısmının Rus kökenli olması ve Rusyaya bağlanmaya sıcak bakması, Rusyanın işini kolaylaştırdı. Rus birliklerinin denetimi altında Kırımda yapılan (uluslararası toplumun tanımadığı ve Kırım Tatarlarının boykot ettiği) bir referanduma dayanarak Rusya, Kırımı kendi topraklarına kattığını açıkladı. Rusya, Kırım konusunu Ukraynayla ve diğer dünya ülkeleriyle müzakere etmeyi reddediyor ve bu konunun kapanmış olduğunu söylüyor. Öte yandan, Kırım Yarımadası ile Ukraynanın hükümet denetimindeki toprakları arasında, herhangi bir silahlı çatışma, yaşanmamakta.

2- Donbas Bölgesi: Rusyanın Kırımı ilhak etmesinden kısa bir süre sonra, Ukraynanın güneydoğusundaki Donbas bölgesinde (Donetsk ve Lugansk illerinden oluşur), Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplar, Rusyadan da aldıkları destekle, Ukrayna güvenlik güçleriyle çatışmaya girdiler ve Donetsk ve Lugansk il merkezlerini ele geçirdiler. Bu iki il merkezi, yedi yıldan bu yana, ayrılıkçıların denetiminde (burada Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Lugansk Halk Cumhuriyeti adlı yönetimler kurdular). Ukraynada kanlı çatışmalar, işte bu bölgede oldu. Yedi yıldan bu yana Ukrayna bu bölgedeki çatışmalarda, asker ve sivil 14 bin insanını kaybetti. Rusya, bu bölgedeki çatılmaların doğrudan tarafı olmadığını öne sürüyor ve Ukrayna yönetimini, ayrılıkçı yönetimleri muhatap almaya zorluyor. Çatışmalar büyük ölçüde sabitleşmiş olan bir ateş hattının iki tarafından ateş açılması şeklinde gerçekleşiyor.

Son dönemde savaş senaryolarından bahsedilmesinin başlıca iki nedeni var:

- Donbasta çatışmaların son aylarda giderek yoğunlaşması.

- Rusyanın Ukrayna sınırına yığınak yapması.

Donbasla ilgili olarak geçen yıl temmuz ayında yapılan ateşkes anlaşması sonrasında çatışmalar büyük ölçüde azalmış ve 2020nin ikinci yarısında 5 Ukrayna askeri hayatını kaybetmişti. Fakat yılbaşından bu yana, çatışmalar yoğunlaştı. Böylelikle son 3,5 ayda, 28 Ukrayna askeri hayatını kaybetti. Bu gelişme, bölgede tansiyonun yükseldiğini gösterse de, 7 yılda 14 bin kişinin hayatını kaybettiği bu bölgede 3,5 ayda 28 kişinin hayatını kaybetmesine bakarak savaşın eli kulağında olduğunu söylemek, gerçekçi değil.

Daha kaygı verici bir gelişme olan asker yığma meselesine gelecek olursak, Rusya, Ukrayna sınırına yakın bölgelere 28 tabur asker yığdı ve kısa sürede, ek birlikler gönderdi.

Rusya yönetimi, ilk başta yaptığı açıklamada, asker sevkiyatının askeri tatbikat nedeniyle olduğunu söylese de, geçen hafta Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putinin Sözcüsü Dmitri Peskov, bunun, Ukraynada başlayabilecek olan bir iç savaşa karşı sınırı güvence altına alma amacını taşıdığını söyledi. Rusya yönetimi, bir taraftan da Ukraynayı Donbasta taarruza geçmeye hazırlanmakla suçluyordu. Bir müdahale ihtimaline yönelik endişeyi arttırabilecek bir açıklama da, Peskovun, Ukraynanın Donbasta savaşa girişmesi halinde (Ukraynanın ayrılıkçıların denetimindeki bölgeleri zorla ele geçirmesi kastediliyor), Rusyanın kendi vatandaşlarını korumak üzere harekete geçeceğini söylemesi oldu. Zira Rusya, 2008'deki Rus-Gürcü Savaşında (Beş Gün Savaşı), Gürcistanın Rus vatandaşlarını öldürdüğünü söyleyerek müdahale etmişti. (Gürcistanın ayrılıkçı bölgesi olan Güney Osetyada 1990ların başlarından itibaren pek çok kişi, Rus vatandaşlığı almıştı ve 2008'de, dönemin Gürcistan Cumhurbaşkanı Mihail Saakaşvili, Güney Osetyaya silahlı müdahalede bulunduğunda, Rusya, kendi vatandaşlarını koruma gerekçesiyle Gürcistana girmişti). Donbasta da, çok sayıda kişi, Rus vatandaşlığı aldı. Böylelikle, Ukrayna yönetiminin ayrılıkçıların denetimindeki toprakları zorla geri almaya çalışması halinde Rusya, kendi vatandaşlarını koruma gerekçesiyle bölgeye müdahale edecek.

Rusyada Ukraynanın genel taarruza girişmesi iddiaları, birkaç nedenden ötürü gündeme gelmişti. Birincisi, Azerbaycan Ordusunun otuz yıldır Ermenistan işgali altında bulunan Karabağ topraklarının büyük kısmını geri almasından sonra, Ukraynada da bazı kişilerin biz de benzerini yaparız demesine neden oldu. Fakat bunu savunanlar, tamamen azınlıkta kaldı. Zira Ukrayna yönetimi, Rus Ordusunun Ermenistan Ordusuna benzemediğini biliyor. Bir diğer husussa, Karabağ Savaşında kullanılan Türk İHAlarının Ukraynaya da satılması ve bunların Donbasa getirilecek olması, Rusyada tedirginliğe neden oldu (Rus yetkililer, bu konudaki tepkilerini önceki gün açık şekilde ifade ettiler). Fakat Ukrayna yönetimi, Rusyayı doğrudan karşısına alacak bir askeri harekata girişmeyeceğini defalarca dile getirdi.

Rusya'nın sınıra asker yığması, Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenskinin de iki kez dile getirdiği üzere, Ukraynayı istila amacından ziyade, gözdağı verme amacını taşıyor. Ukraynada son dönemlerde NATOya girme söylemlerinin güçlenmesi, Rusyanın batıdan çevrelenme kaygısının yeniden artmasına neden oldu. Ukrayna yönetiminin bu yılın ağustos ayında Ukraynanın bağımsızlığının 30. yıldönümü vesilesiyle Kieve Batılı liderleri davet etmesi, Kırımın geri almasını amaçlayan uluslararası Kırım Platformunun yine Ağustos ayında Kievde ilk toplantısını yapacak olması ve Ukrayna yönetiminin bu platforma destek için dünya çapında girişimlerde bulunması, Rusya yönetimini, bir gövde gösterisine sevk etti. Gerilimin bir diğer boyutu da, ABDde Joe Bidenın iktidara gelmesi. Biden, üç hafta kadar önce, Putinin katil olduğunu söyleyerek, Rusya yönetimine resti çekti. Biden, Rusya yönetimine sert politikalar uygulayacağını en baştan belli etmişti: Rusyada muhalif liderlerden Aleksey Navalni konusunda ABDnin tavrı, Bidenın Belarusta Cumhurbaşkanı Lukaşenkonun muhaliflerini aktif şekilde desteklemekten yana olması, Bidenın politikalarının Donald Trumpınkinden çok daha sert olacağını gösteriyordu. Ukraynanın saldırıya uğrama riski konusunda da en ateşli açıklamaların Ukraynadan değil, ABDden geldiğini görüyoruz.

Bazıları, Rusya, 2014te Ukraynaya girdi. Şimdi de Ukraynaya saldırır, şeklinde değerlendirme yapıyor. Ancak, bu iddiaya karşı, şu hususları göz önünde bulundurmak

lazım:

1- 2014te Rusya yönetimi, Ukraynada ihtilalin meydana gelmesinden, ülkede karmaşa ortamının olmasından (ve ihtilalin meşru olup olmadığı konusunda o esnada tartışmaların sürmesinden) yararlanmıştı. Şu anda Ukraynada hiçbir iç karışıklık, bulunmuyor.

2- 2014te, Ukraynanın kâğıt üzerinde 170 bin civarında askeri vardı. Fakat fiilen savaşabilecek durumda olan asker sayısı, sadece 5 bin idi. Bu da, Rusyanın hiçbir çatışmaya girmeden Kırımı ele geçirmesini sağlayan etkenlerden biriydi. Günümüzdeyse Ukraynanın, iyi eğitim almış 255 bin askeri bulunuyor. Rusyanın Ukraynaya müdahale etmesi halinde Rusya savaşı kazansa bile, Ukrayna Ordusu onu epey yıpratır. Yani, Rusyanın da epey kaybı olur.

3- Rusya, 2014te Kırımı ele geçirirken, Kırımın Ukrayna bünyesinde bir özerk bölge olmasından yararlandı ve Sırbistan bünyesinde bir özerk bölge iken Sırbistandan ayrılan Kosova örneği ile Kırım arasında paralellik kurdu (Putinin Kırımın Rusyaya kabulü töreninde yaptığı konuşma, bu paralelliği somut şekilde kurmaktaydı). Uluslararası kamuoyu bu formülü kabul etmese bile, Putin, Kırımla ilgili icraatını bir ölçüde kitabına uydurmuş oldu. Ukraynanın diğer bölgeleri ise, doğrudan doğruya Kieve bağlı ve Rusya, buralara girmesi halinde, açık işgalci durumuna düşer (kitaba uydurma imkânı olmaz).

4- Kırım Yarımadasında nüfusun yarıdan fazlasının etnik Rus olmasına ve bunların önemli bir kısmının Rusyaya destek olmasına karşılık, Ukraynanın diğer bölgelerinde halkın eğilimi, daha farklı. O nedenle, o bölgelerde Rusya, yerli halktan destek bulamaz. 2014te Ukraynanın farklı bölgelerinde Rus yanlısı yerel halk cumhuriyetleri ilan etme girişimleri sırasında da, mesela Harkovun Kırım ile bir olmadığı görüldü. O dönemde, Kırımla Donbas dışındaki bölgelerde, halk cumhuriyeti kurma girişimleri, kısa sürede bastırılabildi (Harkovun nüfusunun da önemli bir kısmı Rusyaya sempati duysa bile, Rusyaya bağlanma yanlısı değil).

Saydığımız bu etkenler, Ukraynaya açık bir müdahalenin Rusya için epey maliyetli olacağını, Rusya yönetiminin böyle bir yönteme canı istediği zaman başvuramayacağını gösteriyor. Ukraynaya baktığımız zamansa Ukrayna yönetimi, ayrılıkçıların arkasında Rusya olduğu sürece, o bölgeye doğrudan geniş çaplı bir harekât düzenlemeyi göze alamaz. Ukraynalı yetkililer de bunu açıkça söylüyor.

ABDnin yeni yönetiminin Rusyayla açık mücadeleye girdiği ve bu coğrafyanın önümüzdeki dönemde ABD ile Rusya arasında yoğun bir güç mücadelesine sahne olacağı, bir gerçek. Bu çerçevede, bölge ülkelerinde bir tarafta ABDnin, diğer taraftaysa Rusyanın desteklediği siyasi gruplar arasında mücadelelerin, bazı ülkelerde siyasi karışıklıkların ve renkli devrim girişimlerinin boy göstereceğini söyleyebiliriz. Ancak, yukarıda sıralanan etkenler çerçevesinde, tekrar edersek, Rusyanın bir komşu ülkeyle açık sıcak savaşa gireceğini söylemek, aceleci bir değerlendirme olur.

http://soyledik.com/tr/makale/8178/karadenizde-savas-mi-cikiyor--deniz-berktay.html

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: BERKTAY, Deniz. 2026. "KARADENİZ'DE SAVAŞ MI ÇIKIYOR? - SÖYLEDİK.COM - 14.04.2021." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2021 / 29. Nisan 15. Erişim Kasım 21, 2026. https://www.avim.org.tr/Blog/KARADENIZ-DE-SAVAS-MI-CIKIYOR-SOYLEDIK-COM-14-04-2021

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır